

BİLİM KÜLTÜR VE EĞİTİM

“Yapay zekâ ve toplum: Algoritmalar hayatımızı nasıl şekillendiriyor?”

Emel Oturak Seymen

Sanat ve Tasarım Fakültesi, Yeni Medya ve İletişim Bölümü, Araştırma Görevlisi.

Yapay zekâ insana ait görevleri yerine getirebilen makineler geliştirmeye odaklanan çalışma alanına bir göndermedir. Farklı disiplinlerin farklı yaklaşımlarla tanımlayabildiği kavram, temelde bir bilgisayarın insan zekasına dayalı beceriler ortaya koyabilmesiyle ilgilidir. Son dönemde etkileri yaygın bir biçimde tartışılan yapay zekanın tarihsel kökenlerinin 1950’li yıllara dayandığı bilinmektedir. Yapay zekanın gelişimini bilgisayarların gelişiminden ayrı düşünmek mümkün değildir. 1950’li yılında bilgisayar biliminin kurucu ismi olarak anılan Alan Turing’in bir makalesinde odaklandığı konu makinelerin düşünme becerisine sahip olma ihtimalidir. Turing’in ‘Makineler düşünebilir mi?’ sorusuyla öne çıkan makalesi bu konudaki ilk bilimsel adımlardan biri olarak kabul görmektedir. Yapay zekâ alanı özellikle algoritmalar, makine öğrenimi gibi birkaç kavramla yakından ilişkilidir. Algoritmalar, insan benzeri zekayı taklit eden yapay zekâ sistemlerinin çalışır hale gelmesinde kritik bir role sahiptir. Bilgisayarların kullandıkları algoritmaların geliştirilmesi ve incelenmesi ise yapay zekanın bir alt dalı olan makine öğrenimini önemli hale getirmektedir (Arslan, 2017: 80). Alandaki hızlı gelişmelere paralel olarak günümüzde yapay zekâ temelli pek çok uygulama toplumun geniş bir kesimi tarafından erişilebilir hale gelmiştir. Bireylerin yaşamını bir şekilde kolaylaştırma vadeden yapay zekâ uygulamaları sürekli olarak güncellenmektedir.

Gündelik yaşama hızlı uyum

Güncel yapay zekâ araçlarının gündelik yaşama çok hızlı bir biçimde entegre olduğu görülmektedir. OpenAI tarafından geliştirilen ChatGPT, bilgiye hızlı erişim sağlama ve yazılı içerik oluşturma becerisiyle öne çıkan araçlardan biridir. Son dönemin popüler uygulamalarından bir diğeri ise Midjourney’dir. Midjourney kendisine verilen komutlardan yola çıkarak görseller üretme becerisine sahiptir. Kullanımı hızla yaygınlaşan bu araçlar, yapay zekanın gündelik hayatın içerisinde kendisine giderek daha önemli bir yer edineceğinin habercisi olarak değerlendirilebilir.

Bugünün yapay zekâ uygulamaları neredeyse her alanda etkilidir. Şirketler, müşteri deneyimini iyileştirme

amaçları için yapay zekâyı kullanma konusunda oldukça isteklidir. Yapay zekâ, dijital ortamda alışveriş pratiğimizin artık neredeyse her aşamasında devredir. Algoritmalar verilerimizin analizi yoluyla seçebileceğimiz ürün ya da hizmetler konusunda bize öneriler sunabilir. Haber tüketim alışkanlıklarımızı da takip eden yapay zekâ, benzer şekilde ilgili olduğumuz alanların kaydını tutarak gelecek için bize uygun içerikleri sağlamakta da oldukça işlevseldir. Yapay zekanın sanat üretiminde nasıl kullanılabileceğine dair birçok örnek sıralanabilir. Örneğin, yapay zekâ ünlü bir ressamın eserini referans olarak benzer görsel etkiye sahip yeni resimler oluşturabilir.

Algoritmalar, bir resimdeki ışık yönünü ve etkilerini analiz ederek, bu bilgiyi başka çalışmalarda da yeniden uygulayabilir. Benzer şekilde, yapay zekâ, ünlü klasik müzik bestecilerinin yarım kalan eserlerini tamamlayarak o bestecinin tarzına uygun yeni bir parça üretebilir. Verilerden öğrenen yapay zekâ sistemleri, farklı unsurlar arasındaki ilişkileri ve örüntüleri keşfetme yeteneğine sahiptir. Bu becerileri yapay zekânın hem sanat hem de diğer alanlarda yaratıcı süreçlere nasıl katkıda bulunabileceğini açıklayabilmektedir.

Yaşamı kolaylaştırdığı sıklıkla dile getirilen yapay zekâ aynı zamanda insanların işlerini tehdit edebilecek bir rakip olarak da algılanabilmektedir. Tarihin farklı dönemlerinde ortaya çıkan yeni teknolojilerin, toplumu oluşturan bireyler tarafından karşılanma biçimi farklılıklar taşıyabilmektedir. Bir yanı sıra söz konusu teknolojilerle gelen yenilik ve fırsatlar heyecan uyandırırken, diğer yandan da bilinmeyen riskler veya olası olumsuz etkiler endişeye yol

“Yapay zekâ alanındaki ilerlemenin geri döndürülemez olduğu açıkça görülüyor. Bu hem bireysel hem de toplumsal düzeyde bir dönüşümü zorunlu hale getiriyor.”

çababilmiştir.

Söz gelimi İnternet, bilgiye erişimi kolaylaştırarak küresel iletişimde devrim yaratan bir teknoloji olarak kabul edilebilir. Aynı zamanda, internetin yaygınlaşmasıyla birlikte mahremiyet ihlalleri, siber suçlar, aşırı bilgi artışı, sahte haberlerin yayılması ve sosyal medya bağımlılığı gibi endişeler de gündeme gelmiştir. Yapay zekâ alanı gelişmeye devam ettiği sürece bu teknolojilerin yarattığı olanaklar kadar risklerin de artması olası görünmektedir.

Yapay zekâ konulu haber ve içeriklerin hemen hemen her gün karşımıza çıktığı görülmektedir. Bu bağlamda bireylerle etkileşimi giderek artan yapay zekanın toplumsal söyleme etkili bir şekilde temas ettiğini söylemek mümkün hale gelmektedir (Russell ve Norvig, 2010). Yapay zekâ alanındaki ilerlemenin kaçınılmaz ya da geri döndürülemez olduğu açıkça görülmektedir. Bu hem bireysel hem de toplumsal düzeyde bir dönüşümü zorunlu hale getirmektedir.

Yapay zekâ sistemleri, gündelik hayatın içerisinde giderek daha fazla yerleşecektir. Bu noktada ‘Yapay zekanın olanaklarıyla başka türlü bir dünya mümkün mü?’ gibi bir soruya odaklanmak ve yapay zekânın tüm insanlığa fayda sağlayacak şekilde nasıl kullanılabileceğine odaklanmak önemli görünmektedir. Ancak böyle bir yaklaşım bu teknolojinin bireylerin hayatını daha iyiye taşıma potansiyelini en iyi şekilde kullanmamızı sağlayabilir.

Kaynakça:

Arslan, K. (2020). Eğitimde yapay zekâ ve uygulamaları. Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 11(1), 71-88.

Russell, S., Norvig, P. (2010). Artificial intelligence: a modern approach. London: Pearson Education.

